

244

Maróti Andor vitaindító gondolatokat fogalmazott meg a Népművelés márciusi számában. A cikk kétszeresen is elevenünkbe talált. Először azért, mert Maróti elvtárs úgy találja, hogy „A könyvtárosok fantáziáját nem ragadta meg a hatalmas lehetőség, melyet az olvasók nevelésében e körrel kapnának.” Másodszer azért, mert nemcsak meggyőződésünk, hanem sok kísérletezésünk alapján bizonyított tény: a közművelődési könyvtárak olvasónevelő, társadalomformáló munkájának igen fontos, szükséges eszközei a rendszeres csoportos foglalkozások, a különböző típusú és jellegű olvasói kollektívák létrehozása és tevékenységük megszervezése.

NEM „ALKOTÓI MŰHELY”

Nincs vita közöttünk abban a kérdésben, hogy az irodalmi kör nem alkotóműhely, hanem a helyes olvasásra, az olvasottak rendszerezésére és megértésére nevelő közösségi forma. Nem egyes, különleges tehetséggel, érdeklődéssel „megáldott” kevesek találkozásának alkalma, nem irodalmi különök gyűjtőhelye, ahol „vajtfülű” sznobokat kívánunk tenyészteni. Nem félművelt dilettánsok fóruma, ahol a „helyi nagyságok” babérkoszorúját osztogatják. Mármost azt jelentené ez, hogy számúzzunk mindenkit e körből, aki bizonyos íráskészséggel rendelkezik, ne adjunk lehetőséget arra, hogy egyes próbálkozások, íráskísérletek serkentést kapjanak, közös vitára kerüljenek? Szó sincs róla! Erre is módot lehet adni. A kör célja, programja, tevékenységének jellege azonban egészen más. Olyan ismeretterjesztő és ismeretszerző alkalom és forma, amely felébreszti és állandóan fejleszti a művelődési iránti igényt. Közös tevékenység, melynek során kialakulhat a művelődési anyag elsajátításához szükséges készség, a sokféle tudnivaló közül az értékes kiválasztásának biztonsága. Rendszeres, programszerű munka, amely az ismeretek és élmények tudatos és folytonos gya-

rapítására ösztönöz. Mindezekkel együtt a kör feladata tehát: megismertetni a tagokat mindazokkal a forrásokkal, amelyekből műveltségbeli hiányukat kiegészíthetik; értéktételük, kritikai szemléletük, ízlésük fejlesztésével segíteni, hogy jobban el tudjanak igazodni a tudomány, az irodalom, a művészet és a gyakorlati élet bonyolult szövevényében.

A MUNKÁSMOZGALMI HAGYOMÁNY

A könyvtáros, amikor ezt a hivatást választotta a két háború közötti munkásmozgalomban, nagyon is megfontoltan, politikai feladatként értelmezte a munkások művelődésének segítését. Művelődni, akkor, amikor még nincsenek széles tömegek számára nyitva a középiskola, az egyetem kapui, amikor nem kínálja az állam, s a társadalmi szervezetek széles hálózata a kultúrálódás ezer lehetőségét — nem volt könnyű. S a munkásmozgalmi könyvtárai — ha nem is túl nagy csoportok számára — ezt a hiányt akarták pótolni, s pótolták is ott, ahol és amikor az irányítás következetesen baloldali elvtársak kezében volt. Egyikünk éppen a IX. kerületi munkásmozgalmi könyvtárban tanulta meg, milyen mértékben lehet a könyvtár a művelődés bázisa, milyen kör, csoport alakítására képes, mennyire tudja tartalommal megtölteni a meghatározott célra törekvő emberek közös tevékenységét. Az 1941/43-as években, nem éppen a legnyugodtabb nemzetközi események közepette ismerkedt meg a mi csoportunk a szovjet irodalommal, a magyar irodalom forradalmi hagyományaival. A közös eszmecsere során *Engels*: A család, a magántulajdon és az állam eredete c. műve megértését is megkönynyítettük néhány fiatal számára. Együtt mentünk a Madách Színház munkásmatinéira, a Károlyi-kert hangversenyeire és a kirándulások mindig emlékeztetésekre maradtak a résztvevők számára. Mindkettőnk felszabadulás utáni népművelői tapasztalataiból, mozgalmi és könyvtárosi gyakorlatából is leszűrhetjük, milyen jelentőségük és hatásuk van a fiatalok, a felnőttek nevelésében a mozgalmi munkával szorosan összekapcsolt csoportos foglalkozásoknak, köröknek. A pártszervezetek kezdeményezéseire létrejött tanuló-csoportok, a nőszövetség olvasóköréi, az üzemekben szervezett irodalmi körök, az ifjúsági szervezetek kulturális csoportjai, legújabbban az önművelésben is közös célkitűzések megvalósításán munkálkodó szocialista brigádok — mind olyan kezdeményezések, melyek eleven példát adnak a követendő út és módszer tekintetében.

MŰVELŐDÉSI KÖRÖKET!

Maróti elvtárs nehézményezi, hogy 1958-ban írt cikkének kevés a visszhangja, illetve kevés történt azóta. Előfordul az élet más területén is, hogy különböző helyen — lényegében egy cél érdekében — szinte egy időben ugyanaz a probléma vetődik fel. Mi is, a Szabó Ervin Könyvtárban, éppen 1958-ban tűztük először napirendre a fiatalokkal való csoportos foglalkozás kérdéseit. Akkor már három éve működött a Gutenberg téren irodalmi kör, az Illatos úton már komoly tapasztalatokat szerzett a 23. számú könyvtár vezetője az ipari tanulók könyvtári nevelésében. Élt már Soroksáron is a könyvtár és művelődési otthon közös szervezésében egy irodalmi kör. Akkor, a könyvtárvezetők élénk érdeklődése közben határoztuk el, hogy a fiatalokkal való csoportos foglalkozások módszereinek kialakítása érdekében mindenki a maga területén kezd el kísérletezni. Nem szabtuk meg e csoportos foglalkozások módszerét, s különösen nem adtunk valami végleges nevet, pl. *irodalmi kör* elnevezést. A tapasztalat azt bizonyítja, hogy éppen nem az irodalmi kör-forma adja a könyvtári foglalkozások számára a legjobb keretet. Valami baj lehet itt persze a terminológiával is. Irodalmi körben azért mégis — minden ellenkező törekvésünkkel szemben — írással próbálkozó embereket lehet elsősorban összehozni, s ezek érdeklődése igen gyakran olyan szűk, hogy a könyvtár általános művelődési feladatainak kiegészítésére, kiteljesítésére — amire mi a csoportos foglalkozásokat szánjuk — az esetek többségében nem alkalmas. Ezért örültünk annak, amikor a Gutenberg téren is, Soroksáron is az irodalmi kör *művelődési körre* alakult, amikor a VIII. kerületi 44. számú könyvtárunkban filozófiai vitakör, a 39. számú könyvtárban pedig a fiatal olvasók klubja jött létre. Mi ezeket a köröket, klubokat a művelődés szervezett alkalmainak tekintjük. Most már ennek tágabb, a korszerű műveltség, a politéchnikai oktatás, az oktatási reform következményeit is figyelembe vevő értelmében azt is szeretnénk, hogy az ismeretek növekedése mellett emberségben is fejlődjenek, közelebb kerüljenek a résztvevők minden mai problémánkhöz, változó világunkhoz. Az a véleményünk, hogy ehhez a mai könyvtár nem elegendő, hiszen ma a könyvtár állami intézmény; s nem hatja át minden tevékenységét a mozgalmi munka elevenisége, sodró ereje. Illetőleg csak akkor válhat azzá, ha a tömegmozgalmi munka területévé válik. A mi esetünkben feltétlenül a KISZ vállalhatja itt fontos szerepet. Maróti Andor a KISZ József Attila olvasómozgalma

A 35. Szabó Ervin Könyvtár és a Dózsa Művelődési otthon művelődési köre kiállítás rendezett egyik tagja, Kutas László művelőbi

1961

felhívásából idéz, s mi nem akarjuk ismételné az idézetet. Minden tapasztalatunk azt bizonyítja, hogy valóban volna igény a fiatalok csoportos foglalkoztatására, de el kell érniük, hogy a KISZ-szervezetek megtalálják — nem azokat a fiatalokat, akikben az igény él — hanem legalább a már kialakult könyvtári művelődési köröket.

Az eddig elmondottakkal talán sikerült rávilágítanunk, hogy mi könyvtárosok — éppen a könyvtár alapvető feladatának kibővülésével, a művelődés fogalmának megváltozásával számolva — miért nem tartjuk csupán irodalmi propaganda dolgának a könyvtári csoportos foglalkozásokat. Az általános műveltség fejlesztését, az emberek értelmének és érzelmi világának sokoldalú gazdagodását kell elősegítenünk. Ilyen követelményt támaszt velünk szemben a kor, az emberi megismerés óriási fejlődése, a szocialista építőmunka: a mind erőteljesebben jelentkező művelődési igényt kell szelcsitenünk, s kielégítenünk könyvtári eszközökkel, hogy hatványozottabban serkentse fiatalságunkat a tudás iránti vágy, s egyre mélyebben hatoljanak a valóság, a világ megismerésébe.

A MŰVELŐDÉSI KÖRÖK PROGRAMJA ÉS MŰKÖDÉSI MÓDSZEREIK

Már a körök létrehozásánál építünk fiatal olvasóink kívánságaira. Az előkészítő munkát, a programok kidolgozását, az egyes összejövetelek megszervezését, a résztvevők aktív közreműködésével végezzük. (Jelenleg hat könyvtárunkban működik művelődési kör.) Meggyőződésünk és tapasztalatunk szerint csak akkor lehet e körök munkája állandó, hasznos, ha tagjaikat minden tervezésben és megvalósításban érdekeltté tesszük.

Íme, egy kis ízelítő művelődési körünk tevékenységéről. A 35. sz. Szabó Ervin könyvtár és a Dózsa művelődési otthon közös művelődési köre immár három éve dolgozik. Eleinte 10—15 résztvevővel, de ma már harmincon felüli a taglétszám. Tagjai diákok, munkásfiatalok, alkalmazottak. Minden héten tart összejövetelt. Programjában felolvasások, előadások, könyvismertetések, viták, filmvetítések, ismeretterjesztő kirándulások, színház- és tárlatlátogatások, műsoros klubnapok szerepelnek. Néhány jellegzetes téma: *Irodalmi előadások*: „A regény, szerkezete és stílusproblémái”, „Eszmei mondanivaló és forma a költészetben”, „A novella és elbeszélés sajátosságairól”, „A szocialista realista regényről (elemzés Gorkij: Az anya c. regénye alapján)”, „A felszabadulás élménye a magyar irodalomban (Illés, Nagy L., Darvas, Szabó Pál, Illyés, Juhász Ferenc stb. műveinek feldolgozásával)”, „Thomas Mann”.

Felolvasások és eszmecserek: Fiktal prózáirók, a „Kortárs”, „A Tűz-

Együtt a művelődési kör

Körtagok — premier planban

tánc antológia”, „A Bölcsék mosolya”. *Beszélgetések, könyvismertetések*: „Szülők és fiatalok”, „Beszélgetés a falu átalakulásáról”, „A mai fiatalság helyzete és ifjúságunk szemlélete”, „Mit érdemes olvasni?”, „Pályaválasztás”. *Tudományos tájékoztatók, filmvetítések*: „Afrika és Dél-Amerika népeiről”, „Korunk tudományos és technikai vívmányai”, „Új természettudományos könyvek”, „Könyvek a bibliáról, a vallásról és az egyházzól”. *Színházlátogatás és vita*: „Shakespeare: Antonius és Kleopatra”, „Molière: Úrhatnám polgár”, „Különleges világnap”. *Ismeretterjesztő kirándulások*: „A városliget”, „Eger”, „Veszprém”. *Klubnapok* (ezekre olyan fiatalokat is meghívtak, akik nem tagjai a körnek): „Zenés klubnap”, „Ki tud többet” (fejtörő), „Játsszunk, nevesünk”.

A 39-es kerületi könyvtár a „Fiktal Olvasók Klubját” szervezte meg. Két hónap óta kéthetenként rendszeresen találkoznak. Első alkalommal ismerkedési est és programmegbeszélés volt. A második összejövetelen Hanzelka és Zikmund filmjeit vetítették, a harmadik foglalkozáson a mai magyar költészetéről rendeztek vitát. Legutóbb pedig a „Népszerű operák”-ról hallgattak hanglemezekkel kísért előadást. „Ifjú Olvasó” címmel újságot is szerkesztenek.

Több éve működött irodalmi kör a 9-es könyvtárban, melyet most élesztettek újjá. Gazdag programját néhány hete állították össze. Tagjai között igen sok technikai, természet-

tudományos érdeklődésű fiatal is van. Ezért érthető, hogy az irodalmi, művészeti témák mellett jelentős szerepet kapnak majd a tudományos előadások, könyvismertetések és kutatóintézeti látogatások. (Itt jegyezzük meg: ennek a körnek tagjai között van néhány olyan fiatal, akik szinte mindenkitől függetlenül „Títánok Társasága” néven hoztak össze — művelődési igénnyel — egy baráti kört. A tagok lakásán jönnek össze. A tagság feltétele többek közt, hogy mindenkinek kell egy idegen nyelvet is tanulnia, egy-egy témát feldolgoznak, vitákat tartanak, egymás munkáit megbírálják. Szívesen csatlakoznak a művelődési kör munkájához, ha ott megtalálják a kívánságuknak megfelelő programot.)

Nemrég indult a 20. sz. könyvtár művelődési munkaközössége is. Tagjai között több egyetemista, és rendszeresen olvasó fiatal van. A közeljövőben előadást és vitát tartanak a modernizmusról, Bartók művészetéről, valamint „Brecht és a modern színház” címmel.

Több könyvtárunkban érlelődik hasonló körök létrehozása. Úgy véljük, biztató jelenségek ezek. Építeni lehet rájuk. Azt is mondhatjuk, nem önmaguktól jönnek létre. A könyvtári csoportos foglalkozások lényegét és jelentőségét teljes egészében megértő könyvtárosok szervezőmunkájának, fáradságát nem ismerő kezdeményezéseinek eredménye.

Dobos Piroksa — Mikó Zoltán